

De Nederlandsche Bank N.V.
Toezicht pensioenfondsen

Postbus 98
1000 AB Amsterdam
020 524 91 11
www.dnb.nl

Handelsregister 3300 3396

Onderwerp

Uitkomsten onderzoek Financiële opzet en informatie

Geachte voorzitter,

De AFM en DNB hebben gezamenlijk het sectorbrede onderzoek 'Financiële opzet en informatie' uitgevoerd. In deze brief informeren wij u over de uitkomsten van dit onderzoek en over wat wij van u verwachten. Verder vindt u in de flyer goede en minder goede voorbeelden die uit het onderzoek naar voren zijn gekomen. Dit helpt u uw informatieverstrekking verder te verbeteren. Verder gaan we in deze brief in op het vervolg en geven we aan waar u terecht kunt met eventuele vragen.

Aanleiding

Voor veel pensioenfondsen is de kans op korten toegenomen en is het verlenen van indexatie niet mogelijk. Adequate informatieverstrekking over mogelijke kortingen en de verwachte indexatie is cruciaal om juiste verwachtingen bij deelnemers te wekken en teleurstellingen zo veel mogelijk te voorkomen. Wanneer voor deelnemers de verwachtingen over hun pensioen realistisch zijn, dan kunnen zij zo nodig financiële maatregelen nemen.

Opzet

In het onderzoek hebben wij bij 137 pensioenfondsen gekeken in hoeverre de deelnemersinformatie een goed beeld geeft van de te verwachten pensioenontwikkeling op de middellange termijn (ongeveer vijf jaar). Dit betekent dat wij hebben beoordeeld in hoeverre de boodschap over de kans op en omvang van indexatie en de kans op korten correct en duidelijk is. Bij fondsen met een CDC-regeling hebben we ook gekeken naar de boodschap over de kans op de korting van het opbouwpercentage. Bij een deel van de pensioenfondsen hebben we bovendien bekeken in hoeverre informatie evenwichtig aangeboden wordt. Voor de beoordeling hebben wij gebruik gemaakt van de door de geselecteerde fondsen toegestuurde algemene deelnemersinformatie. Hieronder verstaan wij bijvoorbeeld een nieuwsbrief, website, blog of indexatiebrief. In aanvulling op de beoordeling hebben we met 12 pensioenfondsen een verdiepend gesprek gevoerd om meer zicht te krijgen op de totstandkoming van de informatie aan de deelnemers.

Datum

16 december 2016

Uw kenmerk

Ons kenmerk

2016/931330

Behandeld door

Bijlagen

Voordat we ingaan op de uitkomsten, informeren wij u eerst over wat wij verstaan onder 'correcte, duidelijke en evenwichtige informatieverstrekking'. In de bijlage vindt u meer informatie over de aanpak en de methodiek van het onderzoek.

Datum

16 december 2016

Ons kenmerk

2016/931330

Correcte, duidelijke en evenwichtige informatieverstrekking

Het is van belang dat u uw (gewezen) deelnemers en gepensioneerden correct informeert over wat zij de komende jaren mogen verwachten aan indexatie en korting van pensioenen. Daarnaast schrijft de wet voor dat de informatie van een pensioenfonds over indexatie en korten duidelijk en evenwichtig moet zijn¹.

Correct

Correct betekent dat de informatie in lijn is met de verwachtingen op basis van de financiële positie en de financiële opzet van uw pensioenfonds. Voor correcte informatie vinden wij het belangrijk dat u uw verwachtingen baseert op een gedegen analyse. Een gedegen analyse gaat uit van meerdere scenario's en geeft een realistisch beeld van de verwachte marktontwikkelingen, zoals rendementen en rentestand. Op deze wijze voorkomt u dat de verwachting niet enkel is gebaseerd op één – mogelijk te positief – beeld zoals het herstelplan.

Duidelijk

Voor een duidelijke boodschap vinden wij het belangrijk dat u de kans op korten en de kans op en omvang van indexatie expliciet verwoordt en kwalitatief omschrijft. Dit betekent onder meer dat u in uw teksten gebruikmaakt van onder andere concrete begrippen zoals 'indexeren' of 'korten'. U kunt natuurlijk ook spreken over 'verhogen', 'verlagen' of andere termen die begrijpelijk zijn voor uw deelnemers.

Een voorbeeld van een duidelijke boodschap is: "de komende jaren wordt er waarschijnlijk niet geïndexeerd". Een deelnemer weet op basis van deze zin direct dat hij/zij niet op indexatie van zijn/haar pensioen hoeft te rekenen.

Naast de inhoud van de boodschap over indexeren en korten is het ook van belang dat informatie over indexeren en korten vindbaar en overzichtelijk is en gelaagd wordt aangeboden (van kort en kernachtig naar gedetailleerd). Of uw informatie over indexeren en korten als duidelijk wordt ervaren door uw deelnemers kunt u zelf nagaan, bijvoorbeeld door middel van het uitvoeren van deelnemersonderzoeken.

Evenwichtig

Informatie dient evenwichtig te worden aangeboden. De norm evenwichtig benadrukt de balans in informatieverstrekking, voor een eerlijke weergave van situaties. Dit betekent dat deelnemers inzicht krijgen in alle relevante voor- en nadelen van korten en (niet) indexeren en de gevolgen voor het te verwachten

¹ Artikel 48 Pensioenwet Eisen aan informatieverstrekking en artikel 59 van Wet verplichte beroepspensioenregeling

pensioen. Ook vinden wij het van belang dat u de deelnemer handelingsperspectief biedt.

Datum

16 december 2016

Sectorbeeld

Hieronder geven wij aan hoe de sector heeft gescoord in het onderzoek Financiële opzet en informatie. Voordat wij daarop ingaan, merken wij op dat wij beseffen dat pensioenfondsen veel inspanningen leveren om hun deelnemers goed te informeren. Uit de gesprekken is gebleken dat er behoefte is aan goede voorbeelden op het gebied van duidelijk informeren over de verwachting ten aanzien van korten en indexatie. Om hierbij te helpen, vindt u in de bijgaande flyer een aantal goede en minder goede voorbeelden die wij hebben aangetroffen in dit onderzoek. Bij de voorbeelden leggen wij ook uit waarom wij ze zien als goed of minder goed.

Ons kenmerk

2016/931330

Korten en indexeren van rechten en aanspraken

Uit de beoordeling van de deelnemersinformatie van 137 fondsen blijkt dat voor de meeste fondsen ruimte is om nog beter te informeren over korten en indexeren. Wij zien dat 17 fondsen zowel over indexatie als korten correct en duidelijk informeren.

Wij zien dat bijna de helft van de fondsen correct en duidelijk informeert over de kans op en omvang van indexatie. Daar staat tegenover dat wij hierover bij één vijfde van de fondsen geen boodschap hebben aangetroffen in de door de fondsen toegezonden informatie. In de informatie over te verwachten indexatie kunnen pensioenfondsen dus nog stappen zetten.

Ook in de informatie over de kans op korten zien we ruimte voor verbetering. Bijna één op de vijf fondsen informeert correct en duidelijk over korten. Verder blijkt dat drie op de vijf fondsen niet informeren over de kans op korten. Bij een deel van deze fondsen blijkt uit de analyse dat de kans op korten in de komende vijf jaar wel degelijk aanwezig is.

Wij vinden het van belang dat u altijd evenwichtig informeert over de kansen op korten en indexeren. Ook als korten niet aan de orde is. Met een correcte, duidelijke en evenwichtige boodschap voorkomt u zo veel mogelijk dat uw deelnemers verkeerde conclusies trekken op basis van een eenzijdig verhaal, bijvoorbeeld de beeldvorming op basis van uitingen in de media.

Korten van het opbouwpercentage

Tot slot een onderwerp dat is voorbehouden aan, het toenemende aantal, fondsen dat een CDC-regeling uitvoert; een regeling in de vorm van een uitkeringsovereenkomst waarbij de premie voor meerdere jaren wordt vastgezet. Bij het uitvoeren van een CDC-regeling kan het fonds het opbouwpercentage in enig jaar aanpassen als blijkt dat de met sociale partners overeengekomen premie niet voldoende is voor de beoogde opbouw. Bij veel fondsen met een CDC-regeling zien wij in de beoordeelde informatie geen boodschap over de kans op een verlaging van het opbouwpercentage. Wanneer een fonds een CDC-regeling uitvoert, verwachten

wij dat in de informatie aan de deelnemers ook de kans op verlaging van het opbouwpercentage wordt benoemd.

Datum

16 december 2016

Gewenste opvolging

Uw pensioenfonds heeft niet deelgenomen aan dit onderzoek. Wel verzoeken wij u om, met de kennis van onze toelichting, na te gaan of u in uw informatieverstrekking correct, duidelijk en evenwichtig informeert over de kans op korten en de kans op en omvang van indexaties in de komende jaren.

Ons kenmerk

2016/931330

Wanneer u nog niet voldoende correct, duidelijk en evenwichtig informeert over de kans op korten en de kans op en omvang van indexatie, verzoeken wij u uw informatie zo spoedig mogelijk aan te passen zodat deze wel voldoet.

Vervolg

Wij hebben met dit onderzoek voor de eerste keer de informatieverstrekking over de op middellange termijn te verwachten indexatie en korting beoordeeld. Wij zijn voornemens om in de eerste helft van 2017 op verschillende manieren aandacht te vragen voor dit onderwerp. In de tweede helft van 2017 zullen wij een tweede meting uitvoeren. Hiervoor kunnen ook pensioenfondsen worden geselecteerd die niet in de eerste meting beoordeeld zijn.

Tot slot

Met deze brief ronden wij dit onderzoek af. Bij vragen over dit onderzoek kunt u contact met ons opnemen via pensioen@afm.nl.

Met vriendelijke groet,

Autoriteit Financiële Markten

De Nederlandsche Bank

mr. drs. K. Raaijmakers
Hoofd
Toezicht | Verzekeren en Pensioenen

drs. B. Boertje
Divisielidirecteur
Toezicht Pensioenfondsen DNB

Bijlagen:

- 'Over het onderzoek', een uitleg van de werkwijze
- Flyer

Bijlage – Over het onderzoek

Datum

16 december 2016

Selectie fondsen

De selectie van de 137 pensioenfondsen heeft plaatsgevonden op basis van de gerapporteerde hoogte van de beleidsdekkingsgraad op 31 december 2015. Als criterium is met name een beleidsdekkingsgraad lager dan 110% gehanteerd.

Ons kenmerk

2016/931330

Welke gegevens zijn gebruikt

Financiële opzet

Voor de te verwachten indexatie en korting (van het opbouwpercentage) over een periode van vijf jaar hebben wij de cijfers gebruikt die fondsen ons hebben toegestuurd bij de indiening van de jaarlijkse haalbaarheidstoets (blad "FO&I in de uitvraag) naar aanleiding van de brief van 11 maart 2016 (kenmerk: 2016/137420).

Informatie

In dit onderzoek hebben wij de deelnemersinformatie gebruikt die door de geselecteerde fondsen is opgestuurd. Wij hebben een onderscheid gemaakt tussen algemene en persoonlijke informatie. Onder algemene informatie verstaan wij onder meer een nieuwsbrief, website, blog of een algemene indexatiebrief voor actieve en inactieve deelnemers. Persoonlijke informatie, zoals Pensioen 1-2-3 en het UPO, bestaat vooral uit vastgestelde modellen met een ruimte om extra toelichting te geven over verwachtingen ten aanzien van de kans op korten en de kans op en omvang van indexeren op de middellange termijn. Wij hebben gezien dat er veelal gebruik wordt gemaakt van de standaardteksten in de modellen en er geen gebruik wordt gemaakt van de ruimte om een extra toelichting te geven. In de standaardteksten staat veelal geen duidelijke boodschap over indexeren en korten. Daarom hebben wij ons oordeel in dit onderzoek gebaseerd op de algemene informatie.

Hoe zijn wij gekomen tot ons oordeel

In dit onderzoek hebben wij de teksten uit de algemene informatie beoordeeld die een verwachting wekken over de kans op korten en de kans op en omvang van indexatie op de middellange termijn. Wij hebben gekeken in hoeverre deze informatie in lijn is met de verwachting op basis van de cijferanalyse. Vanzelfsprekend, dient de boodschap in de informatie consistent te zijn. In dit onderzoek hebben wij slechts één boodschap over kans op en omvang van indexeren en de kans op korten beoordeeld. Wij hebben daarom niet vastgesteld of de verwachtingen die een fonds wekt in de verschillende documenten consistent zijn.

Opmerkingen

Wij maken de volgende opmerkingen:

- Alleen deelnemersinformatie met een datering ná 1 januari 2015 is meegenomen in het onderzoek. Bij oudere informatie kan een te groot

Pagina

5 van 6

verschil bestaan tussen de situatie waar de informatie betrekking op heeft en de situatie waar de gegevens uit de haalbaarheidstoets op gebaseerd zijn. Daarnaast is op 1 januari 2015 het nFTK inwerking getreden.

Datum

16 december 2016

Ons kenmerk

2016/931330

- Op basis van ons oordeel ten aanzien van de persoonlijke informatie zullen wij – aangezien het hier vaak gestandaardiseerde informatie betreft – in overleg met de Pensioenfederatie werken aan verbetering van de modellen zoals Pensioen 1-2-3 en het UPO.
- Indien een pensioenfonds meerdere regelingen uitvoert, bestaat de kans dat de geselecteerde boodschap niet geldt voor alle regelingen. Omdat de gegevens uit het tabblad van de haalbaarheidstoets alle regelingen omvat, kan ons oordeel ten aanzien van het criterium 'correct' onjuist zijn voor de betreffende regeling. Als de verwachte ontwikkeling voor de verschillende regelingen van elkaar afwijkt, dan is het wenselijk dat u per regeling informeert.
- Wij hebben ons onderzoek gericht op de middellange termijn (een periode van ongeveer vijf jaar). We hebben niet gekeken naar de korte termijn (2016/2017).
- Bij de beoordeling zijn wij – daar waar de doelgroepen een verschillende boodschap ontvingen – veelal uitgegaan van ons oordeel ten aanzien van de boodschap voor actieve deelnemers. Voor fondsen zonder actieve deelnemers zijn we uitgegaan van de beoordeling van de boodschap voor de inactieve deelnemers.